

In memoriam J.E. Bogaers

1926-1996

J.E. Bogaers, peinzend tijdens de opgraving van een Romeins schip te Woerden (1978). Foto: P. Bersch.

Op 10 september 1996 overleed net zeventig jaar oud J.E. Bogaers, emeritus hoogleraar aan de Katholieke Universiteit Nijmegen. Daarmee werd – zoals een buitenlandse collega het uitdrukte – voor de Provinciaal-Romeinse archeologie in Nederland een tijdperk afgesloten. Meer dan een kwart eeuw heeft hij – eerst als medewerker bij de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, later als hoogleraar aan de KUN – het beeld van dit vakgebied in Nederland bepaald. Voor hem vormde de archeologie een onverbreekelijke eenheid met de Oude Geschiedenis en de beide Klassieke Talen, zoals alleen al blijkt uit het doorlezen van de stellingen bij zijn in 1955 verschenen dissertatie over de tempels van Elst in de Betuwe. In de jaren zestig was hij betrokken bij tal van belangrijke opgravingen, verspreid over geheel Nederland – Cuijk, Maastricht, Esch, Roomburg, Nijmegen –; in zijn Nijmeegse periode was hij de drijvende kracht achter de vanwege de KUN uitgevoerde opgravingen, die zich vooral in Nijmegen concentreerden. Zijn directe belangstelling gold de epigrafie. Op dit gebied heeft hij zich met reden grote internationale faam verworven.

Zijn optreden werd gekenmerkt door een groot enthousiasme en brede belangstelling, door scherpe kritiek en grote akribie en door een afkeer van ambtenarij en dictatuur. Als hoogste doel gold het achterhalen van de waarheid, die soms verabsoluteerd werd – kunnen er op dit instituut dan twee opvattingen naast elkaar bestaan? –, vaak ook als onbereikbaar ideaal werd gezien, zoals kan blijken uit de dikwijls aangeprezen slotformule voor publikaties *sic nisi aliter* (“zo,

tenzij anders') of de waardering van de spreuk van de kluizenaar uit Maarten Toonders Koning Hollewijn 'alles is anders'. Beide houdingen leidden tot scherpe analyses van het eigen werk en dat van anderen en tot vaak felle discussies, die door de kennis en scherpzinnigheid waarmee deze gevoerd werden dikwijls de weg naar verrassende ontdekkingen openden. Wie het object van een dergelijke analyse werd, kan dit soms als een koude douche ervaren hebben; voor wie voldoende gehard was, werkte deze verfrissend. Zo moet het zijn promovendi zijn vergaan, die gedeeltelijk door hem verricht onderzoek (Esch, Maastricht) hebben uitgewerkt, en ook anderen – onder wie ondergetekende – die elders promoveerden, maar het waagden hem hun dissertatie ter lezing aan te bieden. Hoeveel waarde hij aan dit deel van zijn werk hechtte, blijkt uit de voor hem kostbare energie en tijd die hij het afgelopen jaar aan zijn laatste promotie heeft besteed.

Wie zijn zorg en belangstelling heeft ondervonden, zal de dankbare herinnering aan zijn markante persoonlijkheid tot troost zijn. Numaga verliest in hem een trouw lezer, die als auteur enkele van zijn beste artikelen in ons tijdschrift heeft gepubliceerd.

J.K. Haalebos